

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український інститут науково-технічної
і економічної інформації

ПИСАРЕНКО Т.В., КВАША Т.К., КАРЛЮК Г.В., ЛЯХ Л.В.

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ**

Київ 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український інститут науково-технічної
і економічної інформації

ПИСАРЕНКО Т.В., КВАША Т.К., КАРЛЮК Г.В., ЛЯХ Л.В.

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ**

Київ 2015

УДК 330.341.1:005.4(477)

ББК 65.9(4Укр)011-2-5с

ПОО І-66

Рекомендовано до друку вченою радою Українського інституту науково-технічної і економічної інформації МОН України (протокол №5 від 16.07.2015р.)

Рецензенти:

Чмир Олена Сергіївна, доктор економічних наук, заступник директора Науково-дослідного економічного інституту Мінекономрозвитку України.

Пила Василь Іванович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом.

Потапенко Вячеслав Георгійович, доктор економічних наук, директор Інституту зеленої економіки

Автори:

Писаренко Тетяна Василівна, кандидат технічних наук, заступник директора УкрІНТЕІ з наукової роботи – наук. редагування, вступ, розд. 2.4.2, 3.1, 3.2, 3.5.

Кваша Тетяна Костянтинівна, завідувач відділення УкрІНТЕІ – розд. 1, 2.2, 2.4.1, 3.4.1, 3.5, висновки.

Карлюк Галина Василівна, завідувач відділу УкрІНТЕІ – розд. 2.3, 3.5

Лях Лілія Віталіївна, ст. н. с. УкрІНТЕІ – розд. 2.1, 3.3, 3.4.1, 3.5.4, 3.5.5.

Писаренко Т.В. Інноваційна діяльність та її вплив на економічний розвиток в Україні: Монографія / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Г.В. Карлюк, Л.В. Лях. – К.: УкрІНТЕІ, 2015. – 124 с.

ISBN

У монографії здійснено аналіз підходів до оцінювання впливу інноваційної діяльності на економічний розвиток і проведено таке оцінювання (за всіма наведеними методами). Крім того, авторами вперше застосовано метод мультиплікатору для виявлення причин змін означеного впливу на економічний розвиток в Україні.

Розрахована на працівників органів державної влади, науковців, політиків, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

©УкрІНТЕІ, 2015

©Писаренко Т.В., Кваша Т.К., Карлюк Г.В., Лях Л.В., 2015

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ОГЛЯД МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК	8
1.1 Методи побудови інтегральних індикаторів	9
1.2 Методи експертних оцінок	10
1.3 Метод з використанням системи індикаторів.....	12
1.3.1 Класифікація високотехнологічної продукції та послуг	15
1.4 Методи з використанням економетричних моделей	17
1.4.1 Методи визначення впливу досягнень науково-технологічного прогресу на економічний розвиток на основі виробничої функції Кобба-Дугласа.....	17
1.4.2 Визначення впливу науково-технологічного розвитку на економічне зростання на основі методу мультиплікатору	25
2 ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ	29
2.1 Методи інтегральних індикаторів - інноваційна спроможність та технологічна готовність української економіки у міжнародних порівняннях	29
2.2 Оцінювання впливу наукової та інноваційної діяльності на економічний розвиток в Україні на основі аналізу динаміки продуктивності праці.....	38
2.3 Оцінювання впливу наукової та інноваційної діяльності на економічний розвиток в Україні на основі аналізу ролі високотехнологічного сектору	41
2.3.1 Основні характерні риси і чинники розвитку світового високотехнологічного сектору.....	41
2.3.2 Тенденції розвитку високотехнологічного сектору в Україні.....	46
2.4 Оцінювання впливу наукової та інноваційної діяльності на економічне зростання в Україні з використанням економетричних моделей.....	72
2.4.1 Оцінювання впливу наукової та інноваційної діяльності на економічне зростання в Україні з використанням моделі Кобба-Дугласа	72
2.4.2 Оцінювання впливу наукової та інноваційної діяльності на економічне зростання в Україні з використанням методу мультиплікатору	79

3 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	83
3.1 Мета, основні принципи, шляхи регулювання інноваційної діяльності	83
3.2 Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні.....	84
3.3 Оцінювання результативності окремих пріоритетних напрямів інноваційної діяльності за допомогою міжнародних індексів	87
3.4 Оцінювання результативності пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на основі статистичних даних	94
3.4.1 Результативність пріоритетних напрямів інноваційної діяльності за даними Державної служби статистики (для промислових підприємств).....	96
Бюджетне фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств	96
Реалізація інноваційної продукції.....	97
Експорт інноваційної продукції.....	102
Створення і використання передових технологій.....	103
3.4.2 Ефективність реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності..	105
3.5 Оцінювання впливу пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на основі показників реалізації інноваційної діяльності за даними головних розпорядників бюджетних коштів.....	108
3.5.1 Бюджетне фінансування інноваційної діяльності.....	109
ВИСНОВКИ	116
СПИСОК ПОСИЛАНЬ	118

ВСТУП

У всіх розвинених економіках світу наука та інновації стають ключовими чинниками економічного зростання і соціального благополуччя. Інновації виступають тим контуром, який змушує рухатися всі компоненти економіки знань і приводить у кінцевому рахунку до економічного зростання і змін якості життя, найбільш очевидним з яких є вторгнення технологічних новинок в усі галузі життя людини - від робочого місця до сфери побуту й дозвілля. Інновації, практичне використання нових ідей стають найбільш істотною умовою:

- збереження і розвитку нових робочих місць, що потребують висококваліфікованих добре навчених кадрів;
- ефективності та успішності бізнесу, який створює нові та вдосконалені продукти та послуги;
- застосування нових технологій, що знижують техногенні ефекти попередньої технологічної бази індустріальної економіки.

Однак переваги нових знань, їхнє втілення в нових товарах і послугах не проявляються автоматично. Сучасна взаємодія науки і суспільства, високих технологій та бізнесу нелінійна, неоднозначна та існує у складному взаємному переплетінні інтересів, цілей і реальних перспектив.

Для того, щоб постійно отримувати вигоди з сучасного рівня розвитку науки і технологій, держава повинна на основі аналізу і моніторингу інноваційних показників вміти вибудовувати оптимальну економічну політику, навіть за умови існування всіляких обмежень, наприклад, обмежень бюджетних витрат, зростаючої конкуренції на національних і глобальних ринках, високої швидкості оновлення продуктів та послуг, суттєвих ризиків на високотехнологічних ринках і швидкої змінюваності провідних акторів в інноваційній сфері.

Економічна оцінка конкурентоспроможності окремих галузей і секторів економіки дозволяє визначити і розробити програми їх розвитку та вбудувати в економіку знань або ж поступово їх згорнути в тих випадках, коли аналіз

показує, що істотні інвестиційні вливання не принесуть відчутних результатів навіть у віддаленій перспективі.

У розвинених економіках простежується досить чіткий взаємозв'язок між інвестиціями в НДДКР та інноваційну діяльність і динамікою наукомістких галузей промисловості та послуг. Ця результативність підвищується внаслідок використання вироблених у наукових установах та ВНЗ наукових знань, насамперед, для вирішення таких великомасштабних проблем, як зміна клімату та підвищення енергоефективності, вирішення соціальних, економічних проблем тощо.

Для вивчення результативності та ефективності витрат на науково-технічну та інноваційну діяльність застосовується великий спектр показників, які дають можливість оцінювати таку діяльність і є джерелом інформації для розроблення відповідних політичних рішень [1].

В даній роботі здійснено оцінювання впливу інноваційної діяльності на основі різних підходів. При цьому, оцінювання проведено як в цілому для інноваційної діяльності, так і для її пріоритетних напрямів.

ВИСНОВКИ

Здійснений аналіз впливу інноваційної діяльності на економічний розвиток в Україні в цілому та за її пріоритетними напрямками свідчить, що в Україні протягом окремих періодів, зокрема у 2004, 2006, 2007, 2013 та у 2014 роках цей вплив був позитивним і зростаючим.

Одним з основних факторів, що сприяє такому внеску, є зростання обсягів фінансування науки та інноваційної діяльності, окрім 2013-2014 рр. У 2012-2014 рр. відбулося зниження обсягів фінансування інноваційної діяльності, однак, високотехнологічний сектор з 2013 р. отримував фінансування у зростаючій динаміці, що виявилось суттєвим фактором для внеску всієї інноваційної динаміки в економічний розвиток в Україні.

Важливою причиною цього є те, що дослідження і розробки переважно виконують підприємства високотехнологічних секторів, в той час, як придбання машин і обладнання – низькотехнологічних.

Зростання обсягів фінансування інноваційної діяльності високотехнологічних секторів призвело до зростання частки валової доданої вартості високотехнологічних видів економічної діяльності у валовій доданій вартості країни. Разом із зростанням ВДВ високотехнологічних ВЕД, які найбільше споживають результати наукової та інноваційної діяльності у вигляді нових технологій, нових знань та ідей, збільшується і внесок зазначеної діяльності в економічне зростання і навпаки – зменшення фінансування високотехнологічного сектору призводить до падіння впливу інноваційної діяльності на ВВП.

У 2014 р. підвищенню впливу інноваційної діяльності сприяли 5 стратегічних інноваційних пріоритетів:

- чотири стратегічні інноваційні пріоритети (1-й, 2-й, 4-й і 7-й – енергетичний, транспортний разом з виробництвом озброєння, сільськогосподарський та інформаційно-комунікаційний види економічної діяльності) фінансували інноваційну діяльність більш, ніж на 50%, за рахунок зароблених або отриманих від приватних інвесторів коштів і мали при цьому найбільші частки інноваційних витрат;

- зростання попиту на свою інноваційну продукцію і технології продемонстрували 4-й та 3-й стратегічні пріоритети – щодо агропромислового комплексу та нових речовин і матеріалів.

Вичерпування традиційних ресурсів економічного росту, необхідність більш ефективного використання і розширення ресурсної бази, а також потреба у зростанні кількості робочих місць для підвищення або хоча б не зниження якості життя громадян, потребують розроблення нових моделей подальшого економічного розвитку, його модернізації та визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності з врахуванням їхнього внеску в економічне зростання.